

Nadiia D. DYKHTIAR,

researcher of the Ukrainian Language Department of Odessa I. Mechnikov National University; 24/26 Frantsuzkyi blvd., Odessa, 65058, Ukraine; e-mail: grabarchuk.nadyusha@mail.ru; tel.: +38(068)0420178

INNOVATIVE SUFFIX SUBSTANTIVE DERIVATIVES THAT DENOTE PERSONS IN THE POETIC STYLE OF MICHAEL STRELBITSKIY

Summary. The *purpose* of the article is a comprehensive analysis of substantival innovations by Michael Strelbytskyi aiming at determining their structural, semantic and functional specificity as markers of the poet's individual style. The *object* of study is the individual style of M. Strelbytskyi. The *subject* of analysis is the potential and occasional substantival derivatives as important components of the author's individual style. The *method* of observation, descriptive method and its techniques of comparison, generalization, inventory and classification of linguistic material are employed as leading in the study. The interpretative and contextual-derivative-component analyses are also used here. The *result* of the research of the formation ways of potential and occasional suffix substantival derivatives nominating a person in Strelbytskyi's individual style proves that a wide variety of word-building formants is involved in this process. Substantives and deverbatives prevail as motivators. Adjectives are far less frequent here. Adverbials are on the periphery of motivational processes. Sometimes potential / occasional derivatives have appropriate lexeme analogues in the codified literary language (although they are characterized by structural difference, they still share a common word building meaning). Sometimes there are no codified matches in the language. All innovations are emotionally and axiologically marked. The *practical application* of the work consists in the possibility to use its results in further studies of poetic speech, in special courses of linguostylistics, extracurricular activities in school, and for compiling Michael Strelbytskyi's poetic speech dictionary.

Key words: suffix substantives, potential and occasional derivatives, poetic style, individual style, word-building formants, Michael Strelbytskyi.

Статтю отримано 24.10.2015 р.

УДК 811.1/.2-112'373.422:001.53

КОЗАК Тетяна Борисівна,

кандидат філологічних наук, доцент кафедри іноземних мов гуманітарних факультетів Одеського національного університету імені І. І. Мечникова; Французький бульвар, 24/26, м. Одеса, 65058, Україна; e-mail: anton_kozak@ukr.net; тел.: +38 (048) 635745; тел.: +38 067 4883681

ТУПІКОВА Тетяна Валеріївна,

кандидат філологічних наук, доцент кафедри іноземних мов гуманітарних факультетів Одеського національного університету імені І. І. Мечникова; Французький бульвар, 24/26, м. Одеса, 65058, Україна; тел.: +38 (048) 635745; e-mail: tupikova1@yandex.ru; тел.: +38 067 9212034

МІФОЛОГІЧНІ, ЕТИМОЛОГІЧНІ ТА СЕМАНТИЧНІ ОСНОВИ БІНАРНОЇ ОПОЗИЦІЇ КОЛЬОРОПОЗНАЧЕНЬ 'ЧОРНИЙ' / 'БІЛИЙ'

Анотація. Поданий у пропонованій статті аналіз слів на позначення кольорів *чорний* / *білий* дає змогу зазирнути в історичне минуле відповідних лексем, розглянути їх становлення й розвиток. Це дозволяє вважати тему дослідження актуальною, що перебуває у центрі сучасної проблематики семантичних досліджень. *Метою* роботи є визначення особливостей зародження й розвитку семантики слів *чорний* / *білий* та обґрунтування тези про первісний синкретизм понять *чорне* / *біле* і подальше їх перетворення на антонімічні поняття. Цей шлях розвитку вважається деякими лінгвістами однією з семантичних діахронічних універсалій. *Матеріал* дослідження складають міфологічні та етимологічні словники.

Ключові слова: зародження слів, чорний, білий, антонімія кореня.

Аналіз існуючих у вітчизняному й зарубіжному мовознавстві праць, присвячених проблемі вивчення кольоропозначення (Г. І. Арнольд, Н. Б. Бахіліна, Т. В. Венкель, С. А. Кантемір, В. І. Кушнерик, Р. М. Фрумкіна, В. Berlin, Р. Kay, R. Findeis, J. König, E. Schwenter та ін.) показує, що в них наведені ті чи інші форми і значення слів на позначення кольору, здійснено спроби психолінгвістичного вивчення семантичних відношень у групі кольоропозначень, розглядається можливість системного опису семантики слів-кольоропозначень, їх класифікації, проте досить рідко вивчаються питання походження й розвитку лексем, відсутня глибока реконструкція і, відповідно, первинне мотивування.

У пропонованій статті розглядаються моменти зародження слів «чорний», «білий» і первинне сприйняття людиною кольору як єдиного і неподільного поняття, в якому імпліцитно існували бінарні протиставлення «чорний» і «білий».

Стародавні люди мали вузький горизонт конкретно-чуттєвого, асоціативного, а тому немичуче поверхневого, зовнішнього сприйняття навколишнього світу. Світосприйняття було дуалістичним, і основою такого «здвоєного» розуміння була нерозчленованість сфери практичної діяльності, де використовувалися просторово-часові та причинно-наслідкові зв'язки між процесами, предметами і явищами. «На ранній ступени формування человека его мышление носило ещё примитивный характер. Оно было непосредственно включено в практические действия человека. Человек отражал тогда действительность лишь в форме восприятий и общих представлений. Конкретные чувственные образы занимали у него преимущественное место. Достижением сознания было лишь то, что показывал глаз, осязала рука и слышало ухо. Содержание мышления не шло глубже наглядно воспринимаемых и представляемых связей и отношений между предметами» [12, с. 57].

Спочатку свідомість фіксувала лише повторюваність, послідовність, зовнішні зв'язки між явищами природи, а між ними і діяльність людей, але ще не могла адекватно відображати сутність цих взаємозв'язків і самих явищ. Природа сприймалася як єдине ціле, за різноманіттям її форм і повторюваністю подій стояла дія якогось доцільного механізму, який здійснював зв'язки між окремими ланками життєвого процесу за принципом перенесення знайомого, звичного на невідоме, таємниче. Мислення первісних людей було в основі своїй містичним, і тому найдавніші уявлення людини знайшли своє відображення в міфах, легендах, у побуті. Міфи, витoki яких губляться на межі тваринного та соціального світів, виконували своєрідну функцію посередників між людиною та подіями, що відображались людиною, реально існували, регулярно повторювалися.

На час появи писемних пам'яток уявлення людини пройшло тривалий шлях розвитку та піддалося значним змінам. У первісної людини були вже такі поняття, як *земля* і *небо*, *місяць* і *сонце*, зміна *дня* і *ночі*, *схід* і *захід сонця* та *місяця*. У стародавніх індійців та іранців бог Мітра уособлював день, бог Варуна — ніч, відповідно «денне сонце — нічне сонце», причому кожен з них міг набирати якості іншого [14, с. 218; 15, с. 154–155]. Їх протиставлення ніколи не було ворожнечею або суперництвом [3, с. 42]. Бог Зевс також уособлював «два міфічних елементи, об'єднаних в одне ціле». Він — небо і земля, море і повітря, бог ясної та похмурої погоди, світлий бог [7, с. 26–27]. «Самый светлый бог, Зевс, вступает в брак с самой темной богиней, Персефоной, и ребенок от этого брака, Загрей, должен быть посредствующим звеном между светом и тьмой. Он должен низводит из света в тьму и возводит из тьмы к свету» [7, с. 72].

У Єгипті здавна існував культ мертвих і розрізнялися дві фази буття: небесна і підземна, але мислилися вони як єдине ціле. Це знайшло відображення в найменуванні божества Ра-Осіріса (Ра — бог сонця, Осіріс — бог мертвих) [9, с. 267–268; 10, с. 358–359]. У багатьох міфах говориться, що бог Ра у своєму човні проходить денний та підземний світи, де йому доводиться вести боротьбу з численними ворогами [6; 10; 19]. «Солнечное божество Ра олицетворяло первоначально единичный цикл в движении по дневному и ночному небу, но постепенно двойственность в различии день-ночь привела к появлению лунного божества — бога Тот» [11, с. 521–522]. Однак з двох богів головним залишається Ра, а Тот був лише його заступником, відображенням сонячного світла [13, с. 27]. У стародавніх єгиптян було протиставлення світла і темряви, дня і ночі, добра і зла.

Уже в епоху бронзи германці розрізняли реальний, земний і ефірний світи, що призвело до появи обряду спалювання трупів, зародження понять добра і зла.

Слов'яни вірили в Чорнобога і Білобога [22, с. 13]. Білобог ототожнювався зі Світовидом на тій підставі, що атрибутом Світовіда був білий кінь. Світовид виступав як уособлення світла. «Славянским народным представлением действительно свойствен образ доброго белого и злого черного божества, о чем говорит не только слово «черт», но и приводившийся выше народный рассказ, в котором бог изображен белым гоголем, а сатана — чёрным гоголем» [4, с. 282].

Існує думка вчених (В. І. Шерць, С. Д. Кацнельсон, В. Г. Таранець), що кольори *чорний* і *білий* були не тільки початковими кольорами, які людина виділила з навколишнього світу, але вони навіть походять від одного кореня і певний час позначалися одним словом. Щоб показати це, необхідно звернутися до стародавніх словоформ.

В індоєвропейській прамові для позначення білого і чорного кольору використовувалися подібні й різні корені, одним з них є корінь **ra*. Індоєвропейська протоформа **ra* мала значення не тільки 'світло', але й 'темрява' [23, с. 853]. У такому значенні зустрічаємо корінь **ra* в словах: дінд. *rāmī* 'ніч'; *rātrī* (звідси іє. **rē*-'темрява'). «... Цю ж сему **ra* мають в індоєвропейських мовах не тільки назви світлі Сонця і Місяця, вона присутня в назвах інших планет, таких, як Марс, Юпітер, Венера, Меркурій, Сатурн і в загальних найменуваннях типу: лат.

stella 'зірка', нім. *Stern* 'зірка', укр. 'зоря' [13, с. 45]. Значення 'світло' і 'темрява' необхідно розглядати як похідні від первинної значущості **ra* [13, с. 46].

Перші «... слова сами по себе були многозначними (перегруженними), но в контексте, описывающем простые ситуации, в которых общались первые люди, слова приобретали ясность и определённости...» [18, с. 37]. «При многозначительности древних корней, — писав В. І. Шерцль, — случалось весьма нередко, что как самые корни, так и производные от них слова заключали в себе противоположные друг другу значения» [17, с. 10]. Наприклад: дінд. *ahnu* 'світло денне; світло; блиск' і 'ніч'; перс. *bachten* 'схід' і 'захід'. Явище, при якому одне й те ж слово вміщує в собі два прямо протилежних значення, В. І. Шерцль назвав «енантіосемією» (антонімією) кореня. Він пояснює це явище тим, що стародавні корені та похідні від них слова мали спільні широкі і в той же час дуже невизначені значення, з яких згодом утворилися значення, які при більш точному визначенні їх у мові шляхом диференціювання нерідко виражали протилежні одне одному поняття [17, с. 3].

«В языках первобытной формации, — зазначав С. Д. Кацнельсон, — мы не находим прежде всего той «раздельности» качественных значений... Качественные значения здесь всегда соединены и сцеплены между собой, вследствие чего каждое имя выражает как правило не одно, а несколько качественных значений. Эту особенность первобытного имени, которую можно обозначить как его многокачественность или, иначе, качественный полисемантизм, предугадал ещё А. А. Потебня...» [5, с. 304]. Поеднання в одному слові позначень для різних кольорів не можна розглядати як свідчення бідності кольоровідчуттів. Воно, скоріш за все, має розглядатися як результат бідності мови, який витікав із труднощів вираження за допомогою слів відмінності в кольорі. Упродовж розвитку людства змінюється і розвивається не колірний зір, а назва кольоропозначання.

Корені та похідні від них слова в давні епохи мали спільні і вкрай невизначені значення, з яких згодом, при поступовому виникненні численних відтінків за допомогою розгалуження їх на самостійні категорії, утворилися значення, які при більш точному визначенні їх у мові нерідко висловлювали протилежні одне одному значення. М. М. Маковський вказує, що кожне слово розумілося в давнину як арена боротьби мороку (Хаосу) і Світла, як формула енергій, що вичерпуються та відновлюються, магічних сил [8, с. 153].

Щоб зрозуміти значення світла, потрібно було привести його у зв'язок з уявленням мороку. «Можно предполагать, что понятие белого цвета и зрительно-чувственное восприятие его складывалось прежде всего в оппозиции 'светлый (белый)' — 'тёмный (чёрный)» [2, с. 68]. У зіставленні темряви й світла спочатку не як двох контрастних зорових відчуттів, а як контрастних стихій видимого світу — чорного як темного, а білого — як світлого, а, отже, особливо виділеного на тлі чорного, і виявилось можливим виділення білого кольору [1, с. 23]. Білий колір як світлий, яскравий, що володіє ефектом світіння, внаслідок його постійного протиставлення чорному, темному, закономірно міг порушувати радісні, оптимістичні настрої, символізувати собою світле, життєрадісне начало. «Die Weiße ist bei allen Völkern oft sogar das unbewußte Symbol... der ethischen Reinheit...», — писав Ф. Норк. ('Білий — у всіх народів, часто навіть мимоволі, інстинктивно є символом... етичної чистоти') [22, с. 17]. Часто «носители языка не замечают, что противопоставление 'белый — чёрный' есть не противопоставление по цвету, а по признаку «максимум света — отсутствие света» [16, с. 31].

Коренебудова **k^wata* в певній ситуації могла означати дослівно «простір /світ/ поділене або дволике» і закріпитися за якоюсь його частиною — 'темною' або 'світлою' — або позначати Всесвіт у цілому [13, с. 61–63]. Найширшого розповсюдження набув індоєвропейський словотвір у значенні 'світлий /світло/', який представлений у вигляді **k^weit* 'світлити, сяяти, блищати'. Пор: герм. **k^wītoz* 'світло, бути світлим, білий'; слав. **světъ*; лит. *šviesti* 'світлити'; дінд. *Çvetás* 'світлий, білий'; слн. *svēt* 'світло, люди' [24, с. 712; 20, с. 575; 13, с. 61].

«Очевидно, що **k^wata*, висловлюючи «двоїстість», закріпилася в багатьох мовах за одним з членів опозиції, отримавши значення 'світлий'. Його протилежність у вигляді 'не-світлий, темний' формально набуває реалізації у вигляді **ne-k^wata*, де **ne* / < **nâ* / виступає в значенні заперечення» [13, с. 61]. Отримане утворення може бути співвіднесене з відомою індоєвропейською формою **nek^w(t-)* зі значенням 'ніч' [23, с. 762]. Наприклад: герм. *nacht* 'ніч'; ст-слов. *ноишь*; лит. *naktis*; дигрус. *naktin*; дінд. *nák*; лат. *nox*; хет. *nekuz* 'вечір' [20, с. 87; 21, с. 478].

У структурах **k^wata* і **ne-k^wata* наочно представлена вторинність найменування негативного члена бінарної опозиції у відношенні до її позитивного члена 'світлий' [13, с. 61]. І потім уже з ночі вийшов день, тобто з'явилося нове протиставлення 'ніч' / 'день', однак тут різні кореневі утворення імен.

Л і т е р а т у р а

1. Алимпиева Р. В. Семантическая структура слова *белый* / Р. В. Алимпиева // Вопросы семантики : сб. науч. тр. Ленинград. унив. — Л. : ЛГУ, 1976. — Вып. 2. — С. 13–27.
2. Алимпиева Р. В. Семантическая значимость слова и структура лексико-семантической группы / Р. В. Алимпиева. — Л. : Изд-во ЛГУ, 1986. — 177 с.
3. Дюмезиль Ж. Верховные боги индоевропейцев : Пер. с фр. / Ж. Дюмезиль ; АН СССР, Ин-т востоковедения. — М. : Наука, 1986. — 234 с.
4. Золотарёв А. В. Родовой строй и первобытное мировоззрение / А. В. Золотарёв. — М. : Наука, 1964. — 328 с.
5. Кацнельсон С. Д. Язык поэзии и первобытно-образная речь / С. Д. Кацнельсон // Известия АН СССР. Отделение лит. и яз. — 1947. — Т. 6. Вып. 4. — С. 300–316.
6. Культура древнего Египта / Отв. ред. И. С. Кацнельсон. — М. : Наука, 1976. — 444 с.
7. Лосев А. Ф. Античная мифология в её историческом развитии / А. Ф. Лосев. — М. : Учпедгиз, 1957. — 620 с.
8. Маковский М. М. Метаморфозы слова (Табуирующие маркеры в индоевропейских языках) / М. М. Маковский // Вопросы языкознания. — М., 1998. — № 4. — С. 151–179.
9. Редер Д. Г. Осирис / Д. Г. Редер // Мифы народов мира. Энциклопедия : в 2 т. / гл. ред. С. А. Токарев. — М. : Сов. энциклопедия, 1988. — Т. 2. — С. 267–268.
10. Рубинштейн Р. И. Ра / Р. И. Рубинштейн // Там же. — Т. 2. — С. 358–360.
11. Рубинштейн Р. И. Тот / Р. И. Рубинштейн // Там же. — Т. 2. — С. 521–522.
12. Спиркин А. Г. Мышление и язык / А. Г. Спиркин. — М. : Моск. рабочий, 1958. — 80 с.
13. Таранець В. Г. Походження поняття числа і його мовної реалізації (до витоків індоєвропейської прамови) / В. Г. Таранець. — 2-ге вид., перероб. і доп. — Одеса : Астропринт, 1999. — 116 с.
14. Топоров В. Н. Варуна / В. Н. Топоров // Мифы народов мира. Энциклопедия : в 2 т. / гл. ред. С. А. Токарев. — М. : Сов. энциклопедия, 1987. — Т. 1. — С. 217–218.
15. Топоров В. Н. Митра / В. Н. Топоров // Там же. — Т. 2. — С. 154–157.
16. Фрумкина Р. М. Цвет, смысл, сходство. Аспекты психолингвистического анализа / Р. М. Фрумкина. — М. : Наука, 1984. — 175 с.
17. Шерцль В. И. О словах с противоположными значениями (или о так называемой энантиосемии). Отдельный оттиск из «Филологических записок» / В. И. Шерцль. — Воронеж : Исаев, 1884. — 83 с.
18. Якушин Б. В. Гипотезы о происхождении языка / Б. В. Якушин ; отв. ред. акад. Г. В. Степанов. — М. : Наука, 1985. — 137 с.
19. Schneider H. Kultur und Denken der alten Ägypter : In 2 Bänden. — 2. Ausg. / H. Schneider. — Leipzig : Hinrichs, 1909. — Bd. 1. — 564 S.; Bd. 2. — 665 S.
20. Фасмер М. Этимологический словарь русского языка : в 4 т. / Макс Фасмер ; пер. с нем. и доп. О. Н. Трубачёв. — 2-е изд. — М. : Прогресс, 1986.
21. Duden. Das Herkunftswörterbuch. Etymologie der deutschen Sprache. — 2. Aufl. / Bearb. von Günter Drosdowski. — Mannheim/Leipzig/Wien/Zürich : Dudenverlag, 1989. — Bd. 7. — 843 S.
22. Nork F. Etymologisch-symbolisch-mythologisches Realwörterbuch zum Handgebrauche für Bibelforscher, Archäologen und bildende Künstler : In 4 Bänden / F. Nork. — Stuttgart : Verlag der Buchhandlung, 1843. — Bd. 1. — 404 S.
23. Pokorny J. Indogermanisches etymologisches Wörterbuch / J. Pokorny. — Bern : Francke, 1949–1956. — 960 S.
24. Skeat W. An Etymological Dictionary of the English Language / W. Skeat. — Oxford, 1983. — 70 p.

References

1. Alimpieva R. V. Semanticheskaja struktura slova belyj / R. V. Alimpieva // Voprosy semantiki : sb. nauch. tr. Leningrad. univ. — L. : LGU, 1976. — Vyp. 2. — S. 13–27.
2. Alimpieva R. V. Semanticheskaja znachimost' slova i struktura leksiko-semanticheskoi gruppy / R. V. Alimpieva. — L. : Izd-vo LGU, 1986. — 177 s.
3. Dzhumezil' Zh. Verhovnye bogi indoevropejcev : Per. s fr. / Zh. Dzhumezil' ; AN SSSR, In-t vosto-kovedenija. — M. : Nauka, 1986. — 234 s.
4. Zolotariov A. V. Rodovoj stroj i pervobytnoe mirovozzrenie / A. V. Zolotarjov. — M. : Nauka, 1964. — 328 s.
5. Kacnel'son S. D. Jazyk poezii i pervobytno-obraznaja rech' / S. D. Kacnel'son // Izvestija AN SSSR. Otdelenie lit. i jaz. — 1947. — T. 6. — Vyp. 4. — S. 300–316.
6. Kul'tura drevnego Egipta / Otv. red. I. S. Kacnel'son. — M. : Nauka, 1976. — 444 s.
7. Losev A. F. Antichnaja mifologija v ejo istoricheskom razvitii / A. F. Losev. — M. : Uchpedgiz, 1957. — 620 s.
8. Makovskij M. M. Metamorfozy slova (Tabuirujushhie markery v indoevropejskih jazykah) / M. M. Ma-kovskij // Voprosy jazykoznanija. — M., 1998. — № 4. — S. 151–179.
9. Reder D. G. Osiris / D. G. Reder // Mify narodov mira. Enciklopedija : v 2 t. / gl. red. S. A. To-karev. — M. : Sov. enciklopedija, 1988. — T. 2. — S. 267–268.
10. Rubinshtejn R. I. Ra / R. I. Rubinshtejn // Tam zhe. — T. 2. — S. 358–360.
11. Rubinshtejn R. I. Tot / R. I. Rubinshtejn // Tam zhe. — T. 2. — S. 521–522.
12. Spirkin A. G. Myshlenie i jazyk / A. G. Spirkin. — M. : Mosk. rabochij, 1958. — 80 s.
13. Taranec' V. G. Pohodzhennia poniattia chysla i jogo movnoi realizacii (do vytkiv indojevropejs'koj pramovy). / V. G. Taranec'. — 2-e vyd., pererob. i dop. — Odessa : Astroprynt, 1999. — 116 s.

14. *Toporov V. N. Varuna* / V. N. Toporov // Mify narodov mira. Enciklopedija : v 2 t. / gl. red. S. A. Tokarev. — M. : Sov. enciklopedija, 1987. — T. 1. — S. 217–218.
15. *Toporov V. N. Mitra* / V. N. Toporov // Tam zhe. — T. 2. — S. 154–157.
16. *Frumkina R. M. Cvet, smysl, skhodstvo. Aspekty psikholingvističeskogo analiza* / R. M. Frumkina. — M. : Nauka, 1984. — 175 s.
17. *Shercl' V. I. O slovah s protivopoložnymi znachenijami (ili o tak nazyvaemoj enantiosepii)*. Otdel'nyj ottisk iz «Filologičeskikh zapisok» / V. I. Shercl'. — Voronežh : Isaev, 1884. — 83 s.
18. *Jakushin B. V. Gipotezy o proiskhoždenii jazyka* / B. V. Jakushin ; otv. red. akad. G. V. Stepanov. — M. : Nauka, 1985. — 137 s.
19. *Schneider H. Kultur und Denken der alten Ägypter* : In 2 Bänden. — 2. Ausg. / H. Schneider. — Leipzig : Hinrichs, 1909. — Bd. 1. — 564 S.; Bd. 2. — 665 S.
20. *Fasmer M. Etimologičeskij slovar' russkogo jazyka* : v 4 t. / Maks Fasmer ; per. s nem. i dop. O. N. Trubachiov. — 2-e izd. — M. : Progress, 1986.
21. *Duden. Das Herkunftswörterbuch. Etymologie der deutschen Sprache*. — 2. Aufl. / Bearb. von Günter Drosowski. — Mannheim/Leipzig/Wien/Zürich : Dudenverlag, 1989. — Bd. 7. — 843 S.
22. *Nork F. Etymologisch-symbolisch-mythologisches Realwörterbuch zum Handgebrauche für Bibelforscher, Archäologen und bildende Künstler* : In 4 Bänden / F. Nork. — Stuttgart : Verlag der Buchhandlung, 1843. — Bd. 1. — 404 S.
23. *Pokorny J. Indogermanisches etymologisches Wörterbuch* / J. Pokorny. — Bern : Francke, 1949–1956. — 960 S.
24. *Skeat W. An Etymological Dictionary of the English Language* / W. Skeat. — Oxford, 1983. — 70 p.

КОЗАК Татьяна Борисовна,

кандидат филологических наук, доцент кафедры иностранных языков гуманитарных факультетов Одесского национального университета имени И. И. Мечникова; Французский бульвар, 24/26, г. Одесса, 65058, Украина; e-mail: anton_kozak@ukr.net; тел.: +38 (048) 635745; моб.: +38 067 4883681

ТУПИКОВА Татьяна Валериевна,

кандидат филологических наук, доцент кафедры иностранных языков гуманитарных факультетов Одесского национального университета имени И. И. Мечникова; Французский бульвар, 24/26, г. Одесса, 65058, Украина; e-mail: tupikov1@yandex.ru; тел.: +38 (048) 635745; тел.: +38 067 9212034

МИФОЛОГИЧЕСКИЕ, ЭТИМОЛОГИЧЕСКИЕ И СЕМАНТИЧЕСКИЕ ОСНОВЫ БИНАРНОЙ ОППОЗИЦИИ ЦВЕТОБОЗНАЧЕНИЙ 'ЧЁРНЫЙ' / 'БЕЛЫЙ'

Аннотация. Представленный в данной статье анализ слов, обозначающих цвета 'черный'/'белый', даёт возможность заглянуть в историческое прошлое соответствующих лексем, рассмотреть их становление и развитие, что позволяет считать тему исследования актуальной и находящейся в центре современной проблематики работ по семантике. **Целью** работы является определение особенностей зарождения и развития семантики слов 'чёрный'/'белый', обоснование тезиса об их первичном синкретизме и употреблении в дальнейшем как антонимических понятий. Этот путь развития считается некоторыми лингвистами одним из семантических диахронических универсалий. **Материал** исследования составляют мифологические и этимологические словари.

Ключевые слова: зарождение слов, чёрный, белый; антонимия корня.

Tatjana B. KOZAK,

Candidate of Philological Sciences, Assistant Professor of the Department of Foreign Languages for the Humanities Faculties of Odessa Mechnikov National University; 24/26 Francuzkyj blvd., Odessa, 65058, Ukraine; e-mail: anton_kozak@ukr.net; tel.: +38 067 4883681

Tatjana V. TUPIKOVA,

Candidate of Philological Sciences, Assistant Professor of the Department of Foreign Languages for the Humanities Faculties of Odessa Mechnikov National University; 24/26 Francuzkyj blvd., Odessa, 65058, Ukraine; e-mail: tupikov1@yandex.ru; tel.: +38 067 9212034

THE EMERGENCE OF THE WORDS DENOTING COLOUR : DOUBLE NATURE OF THE NOTIONS *BLACK* — *WHITE*

Summary. The given article focuses on studying the emergence of the words denoting colour (black, white), the article mainly highlights their appearance and development. The hypothesis of the double nature of the notions *black-white* is proved considering the material of mythological and etymological dictionaries. The investigation proved the initial syncretism of the notions *black-white* and the following change into antonymic notions. Some scholars consider this development semantic diachronic universal.

Key words: emergence of the words, black, white; root antonymy.

Статтю отримано 9.11.2015 р.